

Yttrande från Knivsta kommun - Svar på remiss av slutbetänkandet SOU 2020:27 Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning (dnr. Ku2020/01170/CSM)

Bakgrund

Knivsta kommun har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet Högre växel i minoritetspolitiken – stärkt samordning och uppföljning SOU 2020:27. Utredningen har haft i uppdrag att se över hur ansvaret för samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken ska organiseras. Kommunen har i första hand valt att kommentera de delar av betänkandet som innebär förslagen kring uppföljningsmyndigheternas främjandeuppdrag av minoritetspolitiken och målformuleringen av den nationella minoritetspolitiken som bedöms vara av särskilt intresse för Knivsta kommun.

Sammanfattning

- Knivsta kommun instämmer i utredningens övergripande beskrivning av de problem och utmaningar som finns kring samordning och uppföljning av den nationella minoritetspolitiken.
- Knivsta kommun är positiv till de lagändringar som utredningen föreslår, men anser att stöd för uppfyllandet av minoritetspolitiken fortfarande saknas på viktiga områden.
- Knivsta kommun välkomnar en konkretisering av minoritetspolitikens delområden, men anser att det nya delmål 2 fortsatt är för otydligt för att kunna ha en reell effekt inom kommunal verksamhet. Enligt Knivsta kommun saknar kommuner utanför förvaltningsområden fortfarande tillräckligt stöd att tillämpa minoritetslagen.
- Knivsta kommun anser att utredningen inte gjort en djupare analys avseende de konstaterade bristerna i upprätthållandet av grundskyddet och att uppföljningsmyndigheternas pådrivande och stödjande uppdrag inte är tillräckligt. Regeringen bör initiera en djupare genomgång för den identifierade problematiken för att stärka alla kommuner, inte minst de som inte ingår i ett förvaltningsområde.
- Knivsta kommun efterfrågar också en bredare översyn avseende rättighetsbaserad styrning (mänskliga rättigheter, jämställdhet, diskriminering, barn och de nationella minoriteterna) för att ytterligare stärka arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter.

Avsnitt 8.2.1 Delområdena ersätts med delmål

Utredningen konstaterar att grundskyddet som gäller i hela landet, till stora delar, inte har genomförts. Knivsta kommun delar utredningens uppfattning och även slutsatsen att kommuner och regioner behöver konkreta stödinsatser för att bygga upp långsiktiga lösningar för att förverkliga minoritetspolitikens ambitionsnivå (avsnitt 7.4).

Utredningens föreslår att fyra nya delmål ska användas i styrning och uppföljning av minoritetspolitiken på nationell nivå och att dessa "även kan ge vägledning för kommuner och regioner" (s.22, avsnitt 8.2.1.- 8.2.2.). På övergripande nivå anser vi att de nya delmålen är tydligare, men att delmål 2 (inflytande och delaktighet) fortfarande är vagt. Vagheten kommer leda till svårigheter i tillämpning och uppföljning för den nationella minoritetspolitiken och kommunernas arbete med upprätthållandet av grundskyddet. Som utförare av en stor del av de allmännas beslut och som den myndighet som befinner sig närmast medborgarna är delmålet nära sammankopplat till kommunernas verksamhet. Utan konkret stöd i hur delmålet ska tolkas finns dels en risk att resurser används ineffektivt då landets 290 kommuner självständigt måste lägga tid och resurser på att ta fram arbetsformer, identifiera, bedöma, utvärdera och utföra extra insatser för att säkerställa inkludering för att hitta balansen mellan två potentiellt motstridiga intressen, dels att tolkningen av målet kommer skilja sig kraftigt åt mellan kommuner. Det senare kan leda till en urholkning av minoritetspolitiken och att likabehandlingsprincipen i kommunallagen (åtminstone mellan kommuner) inte följs.

Förslaget för delmål 2 säger bl.a. "de nationella minoriteterna ska ha förutsättningar och möjligheter att påverka det allmännas beslut i frågor som berör dem och att vara delaktiga på lika villkor som majoriteten i samhället". På ett formellt plan har samtliga kommuninvånare möjlighet att vara delaktiga på lika villkor, men som framkommer är det i praktiken inte så att alla har samma möjlighet till inflytande. Delmål 2 står nära sammankopplat till § 5 i minoritetslagen. I regeringens proposition 2017/18:199 s. 42-44, (och i den författningskommentar publicerad 2018-11-09 framtagen av uppföljningsmyndigheterna), återges att särskilda insatser krävs för att säkerställa nationella minoriteters inflytande. Knivsta kommun delar uppfattningen, men anser att det saknas vägledning för vad som räknas som "frågor som berör dem", eller vad "lika villkor som majoriteten i samhället" innebär. Utredningen refererar till Europarådets rådgivande kommitté att "staterna bör även se till att minoriteternas deltagande innebär ett betydande inflytande på beslut och att det så långt det är möjligt finns ett delat ansvar för beslut som fattas". Många frågor i kommunen berör samtliga invånare, däribland barn och personer som tillhör en nationell minoritet eller ett urfolk, trots det finns ingen närmare vägledning för hur kommunen kan göra en bedömning över hur deras rättigheter säkras eller särskilda synpunkter vägas in i beslutsprocesser. Bedömningen lämnas på respektive förvaltning som har i uppdrag att analysera de konsekvenser beslut kan få samt att identifiera områden där nationella minoriteters åsikter behövs, identifiera och bjuda in intressenterna samt samverka. Som framgår av utredningen är en sån samverkan med minoriteter oerhört resurskrävande även på nationell nivå där upparbetade samrådsstrukturer ändå finns. Knivsta kommun anser att problemen kan vara ännu större problem i kommuner som inte tillhör ett förvaltningsområde. Knivsta kommun erfar att bedömningen i praktiken också kommer stå i förhållande till andra uppdrag inom kommunen och den allmänna okunskap som råder kring nationella minoriteters rättigheter i Sverige. Utan tydligare vägledning och starkare stöd ser Knivsta kommun en uppenbar risk att delmålet inte kan konkretiseras eller följas upp. Det finns även demokratiska dilemman i att den representativa demokratin ska balanseras med ett särskilt (och kanske berättigat) inflytande för minoriteter i syfte att stärka dem. Här behöver det finnas en bredare samsyn kring hur frågor ska hanteras för att inte skada förtroendet i samverkansprocesser mellan nationella minoriteter eller den representativa demokratin.

Regeringen bör, om utredningens förslag till delmål ska antas, vidta ytterligare åtgärder för att stödja kommunerna i genomförandet av målet. I första hand behövs en konkret handledning för hur en samverkansprocess ska se ut, vilka frågor som avses samt hur de kan utvärderas. I andra hand behöver även kommuner utanför förvaltningsområdena tilldelas resurser för att kunna realisera minoritetspolitiken.

Avsnitt 8.5 Innehållet i det minoritetspolitiska uppföljningsansvaret

Utredningen konstaterar att det behövs ytterligare insatser för att öka kunskapen och medvetenheten om de nationella minoriteterna och deras rättigheter, särskilt i kommuner och regioner som inte är förvaltningsområden. Utredningen konstaterar i avsnitt 4.4.7 att uppföljningsmyndigheternas stöd- och kompetenshöjande insatser har riktats till kommuner inom förvaltningsområden. Utredningen konstaterar i avsnitt 7.4 att genomförandearbetet med minoritetspolitiken har gått långsamt och att grundskyddet har fått begränsat genomslag. Knivsta delar bilden att arbetet gått långsamt och menar att problemet dels beror på för lite kunskap, dels att inte finns direkta medel tillskjutna för att genomföra arbetet. I sin proposition 2017/18:199 s. 86 gjorde regeringen bedömningen att ändringarna i minoritetslagen som trädde i kraft 1 januari 2020 inte ställde krav på kommunerna att genomföra nya investeringar eller att omställningar i rekryteringsförfarandet endast skulle leda till begränsade kostnader av engångskaraktär. Därför tillfördes inga nya medel för kommuner utanför förvaltningsområden. Knivsta kommun delar inte uppfattningen att arbetet inte tillför nya kostnader och tycker att utredningen pekar på flera intressanta problem. 2020 är 206 av landets kommuner och 6 regioner inte förvaltningsområden för något minoritetsspråk. Dessa kommuner är fortfarande skyldiga att tillhandahålla grundskyddet.

Knivsta kommun välkomnar att aktörer på statlig myndighetsnivå ges ett övergripande ansvar för minoritetspolitikens genomförande, men menar att det ändå ställs krav på samtliga kommuner i landet och att bristande resurser hindrar kommunerna från att aktivt kunna stärka minoriteternas rättigheter. Utredningen framhåller att uppföljningsmyndigheterna bör ha ett särskilt ansvar att uppmuntra kommuner utanför förvaltningsområdena att arbeta med minoriteters rättigheter. Knivsta kommun är av uppfattningen att utredningen inte tillräckligt har bedömt grundläggande problem som kommuner utanför förvaltningsområdena har i form av bristande resurser och att uppdraget gentemot dessa kommuner och regioner inte är tillräckligt starkt.

Regeringen bör därför i första hand konkretisera hur stödinsatser för alla kommuner säkras. I andra hand bör regeringen tillsätta en särskild utredning i syfte att utreda hur uppföljningsmyndigheterna vidare kan stärka alla kommuner, men särskilt de som inte ingår i ett förvaltningsområde. Inom uppdraget med att främja mänskliga rättigheter finns närbesläktade frågor så som jämställdhet, diskriminering, barnrätt där viktiga paralleller kan dras. Knivsta kommun efterfrågar en bredare översyn i syfte att dra lärdomar och tydligare integrera rättighetsbaserad styrning inom offentlig förvaltning.

— — —

I detta ärende har Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutat. Markus Sjöln Gustafsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Åsa Franzén och Stina Desroses deltagit.

Peter Evansson (S), kommunstyrelsens ordförande